

6.5 Dovolené ve dvou

Po svatební cestě do **Hejnic** následovaly v následujících dvou letech pobyty, které nám zařídila babička z Bangoru. První z nich byl u Vrajů v kopcích nad **Hošťálkovou** (severozápadně od Vsetína), druhý u jisté paní Bukáčkové na Českomoravské vysočině v Jimramově – Benátkách.

S rodinou Vrajovou byla babička v kontaktu od nepaměti. Staří Vrajovi byli generačně mezi babičkou a mými rodiči; žili v domečku společně se synem cca 4 km od Hošťálkové a muselo se k nim do prudkého kopce. Jejich dcera měla za manžela Pepu Zajíce, jehož sestra Jarka (Aja) bydlívala po válce u nás a vozívala mě v kočárku. Podnikali jsme od nich výlety, většinou s použitím autobusu, což ovšem znamenalo k délce samotného výletu připočítat dvakrát čtyři kilometry, ráno dolů, odpoledne – to bylo horší – nahoru. Na Hostýn jsme šli od Vrajů pěšky (cca 18 km), aniž bychom scházeli do údolí; zpátky jsme asi nějaký autobus použili. Nohy nám tehdy dobře sloužily. Během cesty jsme s údivem před sebou viděli nápadnou kupoli hvězdárny. O žádné observatoři v oněch místech jsme nevěděli. Však tam také žádná nebyla. To, co jsme za ni považovali, byl poutní kostel u cíle naší cesty. ☉ Hlavním výletem měla být návštěva Radhoště, avšak přišly na mne jakési trávicí či zažívací potíže, takže nakonec jsme kvůli tomu pobyt v Hošťálkové zkrátily a vrátili se domů, přičemž jsme použili šikovné spojení autobusem až do Přerova a odtud vlakem do Prahy. Zpětně mě napadá, že šlo tehdy už o první známku žlučnickových problémů. Vděčně vzpomínám na Evinčin zájem o mne jako maroda.

Další dovolená zprostředkovaná babičkou byla pohodlnější. Do **Jimramova** jsme přijeli autobusem z Poličky a místní část **Benátky** je od vlastního Jimramova oddělena jen Svatkou s mostem. Historicky Jimramov je na Moravě, kdežto Benátky v Čechách. Bydlení u paní Bukáčkové bylo velice prosté. Koupelnu nám nahrazovala nedaleká Svatka, do níž jsme se chodili každý večer mýt a koupat. Při výletech jsme poznali řadu krásných a známých míst Vysočiny včetně Žákovy hory a Devíti skal, rybníků Medlova a Sykovce atd. Navštívili jsme i hrad Pernštejn, byli jsme v Novém Městě na Moravě a na nedělní bohoslužby jsme si zajeli do Sněžného, kde býval kdysi farářem můj pradědeček a kam až do své smrti jezdívala teta Aninka a v před odstěhováním do Bangoru i babička. Poznali jsme bratra faráře Pfanna i jeho manželku – bylo to milé setkání. Autobus do Sněžného byl dost využitý, ve Sněžném lidé vystoupili a zamířili k dvěma kostelům. Myslím, že ti směřující k evangelickému vypadali inteligentněji, asi se tam ještě držela tradice evangelických písmáků.

Když se "babiččina cestovní kancelář" vyčerpala, využívali jsme nabídku odborů. V některých podnicích měly odbory svá rekreační zařízení. SNTL mezi ně nepatřilo, nicméně nabízelo rekreační pobyty s příspěvím z FKSP (viz kap. 5.5). A tak jsme v létě 1973 kromě pobytu na Vysočině strávili ještě velice bohatý a pěkný týden v hotelu **Výhledy nad Klenčím pod Čerchovem**. Byli jsme vybaveni stravenkami v určité nominální hodnotě. A protože jsme v poledne chtěli být na výletech, mohli jsme si dopřát opravdu dobré večeře. Přišli jsme na chuť "minutkám", přičemž Evi

konečně poznala, že si lze pochutnat na mase. Střídali jsme různé roštěné, svíčkovou a objevem pro nás byl tatarský biftek, u něhož zvláště Evi kromě masa s rozmanitými přísadami ocenila i jako přílohu podávané topinky. K nezapomenutelným gastronomickým dojmům jistě kromě pro nás kvůli stravenkám finančně dostupné nabídky přispěl jistě i skvělý místní kuchař.

Výhledy nám navzdory komunistickým omezením poskytovaly výborné možnosti k výletům do krásné přírody; kromě toho jsme poznali Domažlice a Horšovský Týn. A příjemné byly i večerní procházky k *Baarovu pomníku* a na jiná nedaleká místa s krásnými výhledy do krajiny. O negativní dojmy a zkušenosti ovšem také nebyla nouze. Výhledy byly blízko hranic s "kapitalistickým světem" – se západním Německem. A tak, ač jsme byli na katastru Klenčí pod Čerchovem, na horu Čerchov jsme se podívat nesměli. Míst pro obyčejného člověka nepřístupných tam bylo hodně. Na jednom výletě jsme z jakéhosi kopce scházeli po žluté značce do Kdyně či do Kouta na Šumavě, a když jsme měli sestup za sebou, všimli jsme si, že v protisměru je tam zákaz vstupu s odůvodněním, že jde o vojenské cvičiště s ostrými střelbami. Chodil jsme vybaveni mapami, a jak se na turistickou oblast sluší, u větších křižovatek turistických cest byly tabule s turistickými mapami. Co ovšem bylo zvláštní – nesetkali jsme se s tím, že by na dvou mapách byly cesty značeny stejně. A žádná z map neodpovídala skutečnosti. Vždyť k mapám měl přístup i třídní či imperialistický nepřítel! A toho bylo třeba klamat.

Na jednom z výletů jsme zavítali do *České Kubice*. Bylo poledne, jídlo jsme měli s sebou, lavička pod velkou lípou přímo inspirovala k posezení a nasycení. Sotva jsme se dali do jídla, přišel k nám voják se slovy: "Zde raději neseďte". Odešli jsme; kdybychom bývali nedali na jeho "radu", byl by odchod z místa vyhlídnutého pro polední siestu asi dost dramatický. Dávali jsme přednost klidné dovolené před zkušenostmi s ochránci našeho socialistického státu. Zrovna nedaleko stál vlak do Německa a probíhala v něm kontrola. Zahlédli jsme např. vojáka lezoucího pod vlak.

O rok později jsme podobným způsobem využili nabídku dovolené v hotelu **Černá Louže nad Rynolticemi**¹ u Jablonného v Podještědí (při silnici z Rynoltic do Hrádku nad Nisou), tentokrát to bylo snad na dva týdny. Dovolená to byla opět velice pěkná, i když stran bydlení a stravování se Černá Louže Výhledům nevyrovnala. Plnou radost z dovolené nám trochu kazilo horké počasí, avšak díky lesům a koupališti² v Hrádku nad Nisou jsme se s ním vyrovnali dobře. Podnikali jsme řadu výletů, mj. na Jedlovou, Tolštejn a k Ledové propasti, do Jablonného, do Hamru na Jezeře; prochodili jsme okolní kopce, nechali jsme se nalákat na zříceninu hradu Sokol na vysokém kuželovitém kopci – když jsme tam vyčerpání výstupem dorazili, nebylo tam po hradu ani památky. V době našeho tamního pobytu probíhaly Liberecké výstavní trhy a jablonecká Výstava bižuterie a shodou okolností byla v té době v Čechách

¹ Tam měl trvalé bydliště můj profesor astronomie **Josef Mohr**. Vzpomínal jsem, jak si naříkal na přesevětlenou oblohu, na sever Žitava, na východ Liberec, na západ Jablonné. My, astronomičtí laici, jsme "blízkost" těchto měst na obloze nepozorovali.

² Tam jsem se potkal s jednou či dvěma svými frýdlantskými studentkami

Baruška z Bangoru. A tak jsme s ní libereckou výstavu navštívili, a připojili jsme k tomu ještě výlet na Ještěd (mám dojem, že bez použití lanovky, protože mi utkvělo v hlavě, že do kopce měla tendenci nejrychleji jít Baruška a dolů zas já).

V té době jsem měl stále jen tři týdny dovolené a šlo o to ji dobře využít. Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti (VÚLHM), kde pracoval Evinčin tatínek, měl svůj rekreační objekt v **Jáchymově**, a tatínek nám zprostředkoval – snad na září – týdenní pobyt tam. Poznali jsme tak tamní oblast Krušných hor, byli jsme i v Měděnci³ a ve Vejprtech, vyšli jsme na Plešivec, Klínovec i německý Fichtelbergu, kde nás zaujaly dvě veliké koule na stožárech, které sloužily jako Faradayovy klece pro meteorologický výzkum, a – nemýlím-li se – podívali jsme se i do **Annabergu** (Jáchymov jsme navštívili pak ještě roku 1977 i s Jitunkou, a dojmy z obou pobytů mi poněkud splývají). V Annabergu jsem úspěšně uskutečnil svůj záměr koupit si německý Nový zákon; v knihkupectví jej neměli, avšak poslali mě na faru, která byla otevřená a kde zřejmě byl nepoměrně větší provoz než na farách u nás, a tam jsem si vybral "Die gute Nachricht". Cestou zpět mě při přestupu v Cranzahlu na úzkokolejku do Oberwiesenthalu na lokomotivě (samozřejmě parní) upoutal "pirátský" znak se zkříženými hnáty a nápis "KEINE TRINKWASSER"⁴. Zřejmě pamatují na bezpečnost mimořádně hloupých a drzých lidí, kteří by byli s to se živit i na úkor lokomotivy.

Možnosti jezdit do ciziny byly nesmírně omezené. Jen NDR (Německá demokratická republika, tedy východní, komunistické Německo) byla otevřená, byť s často velmi nepříjemnými formalitami, jimž bych se rád věnoval na jiném místě. Překážky byly nejen politického, ale i ekonomického charakteru. Na "západ" se běžně jezdit nemohlo, nutnou (avšak zdaleka ne postačující) podmínkou bývalo pozvání⁵. Jugoslávie⁶ byla komunistická země, avšak měla jiný ekonomický systém, bližší západním ekonomikám, a tak k cestě tam byl nutný tzv. devízový příslib, který umožnil výběr přece jen většího množství peněz než by odpovídalo kapesnému. O devízový příslib bylo třeba žádat banku (Československou státní, jiné existovaly jen velice okrajově) a zpravidla k jeho získání člověk potřeboval nějakou protekci. Tu se nám podařilo v roce 1975 získat, a tak jsme v létě 1975 prožili svou první (a na 14 let i poslední) zahraniční dovolenou v **Jugoslávii**.

Při cestách do ciziny mimo vybrané komunistické státy bylo nutno odevzdávat vojenskou knížku, případně modrou knížku. Nevím, kdy se tyto doklady musely deponovat na vojenských správách; mně pro cestu do Jugoslávie stačilo modrou knížku uschovat v kádrovém oddělení SNL. To vedla slušná paní, nicméně nechtělo se mi tento důležitý doklad dávat z ruky.

Tatínek měl v Jugoslávii, zejména v Chorvatsku, řadu přátel. Nás táhlo především Slovinsko, a tatínkovi se podařilo pro nás získat v Lublani bydlení u syna svého přítele či známého, přičemž byt

³ V Měděnci nás zaujal pohled na skupinu dětí s jeptiškami; šlo o děti vyžadující obtížnou zvláštní péči – pro tento obtížný úkol, vyžadující velikou obětavost, byly komunistické vládě řádové sestry dobré

⁴ Dosl.: Žádná pitná voda

⁵ Tatínek za babičkou a Bohunkou jezdil. Někdy bylo nutné, aby pro české orgány měl pozvání od babičky (odjela tam legálně, Bohunka byla emigrantka) a pro britské od Bohunky (aby prokázal, že tam bude finančně zajištěn; výměna peněz byla možná jen v rozsahu jakéhosi malého kapesného na cestu).

⁶ Mezi válkami: Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Kromě Srbska, Chorvatska a Slovinska k ní patřily Makedonie (dnes republika Severní Makedonie), Černá Hora a Bosna s Hercegovinou

jsme v té době měli k dispozici sami. Díky takto zajištěnému bydlení a na základě devizového příslibu získaným dinárům jsme mohli dovolenou v Jugoslávii prožít sice skromně, ale tak, abychom mohli poznávat nejen zajímavá místa, ale i tamní pokrmy, využívající při tom tatínkova doporučení. Jízdenky na vlak jsme měli koupené z Prahy, a to i na přede naplánované výlety z Lublaně.

Do Jugoslávie se přes Rakousko jet nesmělo, a tak jsme přes Maďarsko dojeli do **Záhřebu**, kde jsme strávili jednu noc v hotelu. Město jsme si prohlédli; docela se nám líbilo, ale celkem kromě různých nápisů svědčících o bohatosti slovanské tvorby slov nás nic nějak výrazně nezaujalo. Označení dveří u tramvají nápisy ULAZ a IZLAZ bylo sice zcela srozumitelné, avšak úsměvné. Od tatínka jsme věděli, že *vrt* je *zahrada*, a tak sortiment obchodu *VOČE I POVRČE* byl zřejmý. Nevzpomínám si, ale snad jsme si tam nějaké to *voće* koupili.

Hlavním východiskem pro naše poznávání západní Jugoslávie byla **Lublaň** (2011: asi 270 tis. obyv.). Ubytování jsme měli příjemné, v Cankarjevově ulici, tedy v širším centru města při cestě z nádraží ke známému Plečnikovu Trojmostí. Lublaň se nám líbila, nová architektura byla mnohem bohatší a nápaditější než to, na co jsme byli zvyklí z domova. Stará část Lublaně měla své kouzlo. A Lublaň byla i výborným východiskem pro výlety s použitím vlaku; trati se odtud rozbíhají na Záhřeb, Novo Mesto, Rijeku a Jesenice – k výletům jsme využili druhé dva zmíněné. O tom, že z tehdy pětileté Melanie Knavsové, zijící ve slovinském Novém Městě, se po čtyřiceti letech stane americká paní prezidentová, jsme pochopitelně nemohli nic tušit.

Výlet na slovinské pobřeží byl asi třídní. Jeli jsme vlakem do **Koperu** (2011: asi 25 tis. obyv.); nádraží tehdy bylo několik kilometrů od města, avšak autobusy firmy Slavnik⁷ Koper nás dopravily (na železniční jízdenky) až do historického centra města. V úžasu jsme koukali na tamní stavby ve stylu benátské architektury. Neuměli jsme si představit, že někdy něco takového uvidíme. Našli jsme tam informační kancelář, která nám zajistila ubytování v soukromí ve Vatovcově ulici v nové čtvrti Semedela za Semedelským zálivem. Překvapením v Koperu byla nejen architektura v italském stylu, nýbrž i dvojjazyčné nápisy – slovinsky a italsky (*Koper* je italsky *Capodistria*). A ještě větším překvapením bylo, když jsme dorazili k domku, kde jsme byli ubytováni, že naše paní ubytovatelka mluvila jen italsky. O 20 let později by to už nebyl býval problém, ale i tehdy jsme se nějak záhadně, i pomocí posušek, domluvili. Byl to malý domeček, jehož obyvatelé se zřejmě nastěhovali do kuchyně a pokoj – úplně zářící čistotou – pronajímali. V Koperu jsme si užili krás města i koupání a podnikli jsme odtud výlet do dalších slovinských pobřežních měst, jimiž jsou Piran (Pirano), Portorož (Portorose) a Izola (Isola). Piran (2011: 4 tis. ob.) je úžasné starobylé město na ostrohu nad mořem, zaujal nás tam i hřbitov a užívali jsme si koupání v moři s výhledem na kostel vysoko nad námi. Portorož je moderní lázeňské město, administrativně patří k Piranu. Izola (2011: 11 tis. ob.), známá závodem na konzervování ryb, má starobylý charakter, avšak krás Koperu či Piranu nedosahuje. I tam jsme se v moři vykoukali.

⁷ Hypotézu, že zde jde o souvislost s našimi Slavníkovci (kteří byli údajně Chorvaté), nemám ověřenou ani vyvrácenou

Na jih směřovaly ještě dva vlakové výlety. Cílem prvního bylo chorvatské přístavní město **Rijeka**, které nás nijak nenadchlo, a nedaleké příjemné přímořské lázně **Opatija**. Při druhém z nich jsme neopouštěli Slovinsko a dojeli na nádraží **Postojna**, odkud jsme došli do stejnojmenné jeskyně, jejíž prohlídka s použitím jeskynního vláčku byla opravdu zážitkem. Překvapilo mě, že od vlaku k jeskyni celkem nikdo nešel, a v jeskyni byl nával. Tehdy mi došlo, že žijeme v době automobilové...

Jesenická trať nám posloužila k hezkému "městskému výletu" do Kranje a Škofji Loky (2011 po řadě 37 a 12 tis. obyv.), ve Škofje Loce nás nadchly bohaté květinové výzdoby oken. A touž trať jsme využili také k návštěvě Bledského jezera a k návratu od Bohinjského jezera, k němuž jsme dojeli autobusem. Obě jezera na severozápadě Slovinska jsou součástí nádherné krajiny. Na **Bledu** jsme si prohlédli Bledský hrad, vypínající se vysoko nad jezerem, vykoukali se v poměrně teplém Bledském jezeře a procházka městem Bled (2011: 5 tis. ob.) se stala tak nezapomenutelnou, že jsem se na ni vzpomněl i r. 2013 v Mundu Symboliku, vydávaném katedrou matematiky VŠE:

Životní potřeba a umělecký požitek (140 let od narození Josipa Plemelje)

Prožívám přechod od aktivního života do období stáří, který je přirozenou součástí lidského života. Vděčen za to, že ještě mohu na částečný úvazek učit, a i za to, že nemusím pracovat plnoúvazkově a mohu užívat důchod, se snažím čas co nejmýsluplněji strávit. Patří k tomu i chvíle trávené s vnoučaty, patří k tomu i vzpomínání a bilancování. Na svět jsem přišel v posledním půlroce druhé světové války, a tak jsem zažil různé proměny politického a společenského klimatu. Po značnou část mého života bylo velice obtížné vyjet do ciziny, s výjimkou některých zemí, jejichž množina se také poněkud měnila. A tak cesta do tehdejší Jugoslávie, kterou jsme s manželkou podnikli ještě poslední prázdniny "za bezdětna", byla něčím opravdu mimořádným, bohatým na nejrozmanitější zážitky, něčím, na co se nezapomíná. Většinu času jsme trávili ve Slovinsku. Úžasná příroda - hory, jezera, moře, starobylá i moderní města, styl života v jiném socialismu, než byl ten český, to vše se vrývalo do našich myslí. A mezi všemi těmi dojmy byl jeden zcela jedinečný. Při procházce v těsné blízkosti Bledského jezera jsme náhodně narazili na pomník, který nás oba hned zaujal - na první pohled jsme si na něm všimli vytesaných znaků integrálu. Jméno Josipa Plemelje (11.12.1873 Grad na Bledu - 22.5.1967 Lublaň) mi díky tomu, že jsem v té době připravoval v SNTL-Nakladatelství technické literatury k vydání dvoudílnou encyklopedii Aplikovaná matematika, nebylo neznámé. A do pomníku tohoto významného slovinského matematika, prvního rektora Lublaňské university, byla slovinsky vytesána slova, která po překladu do češtiny znějí: "Matematika je mi životní potřebou a uměleckým požitekem". Letopočty na pomníku ukazují, že šlo o plně završený život, a tak jsme spokojeně prožívali radostný souzvuk s životním vyznáním tohoto velkého slovinského (a tedy slovanského) matematika. A byť nikoli jako tvůrčí matematik, nýbrž jen jako učitel a popularizátor matematiky, se k těmto jeho slovům plně hlásím a rád bych jim v následujících řádcích ze své (subjektivní) pozice věnoval trochu pozornosti.

Pochopitelně se hned nabízí přirozená, avšak obtížně zodpověditelná otázka, co je to vlastně potřeba. Často považujeme za potřebné věci, které ve skutečnosti nepotřebujeme, ať už jde o auto, které může znamenat více starostí než užitku, či třeba o knihy, jež považujeme za důležité, avšak na něž sáhneme nanejvýš při úklidu knihovny. Mnohé z toho, co v pravém slova smyslu k životu nepotřebujeme, však život zpříjemňuje a obohacuje. A to člověk potřebuje. Lidský život rozhodně znamená více než pouhé přežívání. Při takovýchto úvahách si uvědomíme, jak potřebujeme druhé lidi, přátelství, lásku... Zkrátka naše životní potřeby se netýkají jen věcí, nýbrž jejich svět přesahují a směřují - jak by řekl Václav Havel - do vertikální dimenze. Plný lidský život se do materiálního světa nevejde, a pokud se někdo snaží jej tam vtěsnat, tak jej ochuzuje a ořezává. Velice sofistikovaným způsobem se o to snažili v 19. století K. Marx s F. Engelsem; i když naši mnohé stoupence a následovníky, jejich snaha nemohla vést k dobrému cíli, protože stavěla na redukované představě člověka. Mnohé lidské prožitky překračují hranice smysly poznatelného světa. Člověk k plnému životu tyto prožitky a zkušenosti potřebuje. Potřebuje lásku, potřebuje přátelství. Potřebuje rozšířit svůj životní prostor za hranice rozumově smyslového poznání.

K tomu vede především náboženská víra. Považuji ji za nesmírně důležitou. Nicméně transcendent materiální není jen její záležitostí. Za jeho hranice vede i racionální cesta, a tou je matematika. Existují různé pohledy na její podstatu. Svého času rozšířený formalismus její zmíněnou vznešenou roli více méně odmítá, avšak v druhé čtvrtině minulého století velký brněnský rodák Kurt Gödel ukázal, že už na aritmetiku přirozených čísel formalismus nestačí. I když se to zpravidla příliš nahlas neříká, matematiku nejlépe postihuje matematický platonismus, přijímající čísla (a další matematické objekty) jako objektivně existující.⁸

Lidské poznání stále roste a dnes se běžně vyjadřuje v digitalizované formě. Všechno lidské sdělitelné vědění se tak považuje za vyjádřitelné pomocí posloupností nul a jedniček, jež můžeme chápat jako dvojkově zapsaná přirozená čísla. Tedy naše poznání "se vejde" do spočetné množiny. A při tom nespočetná množina reálných čísel je nedílnou součástí matematiky. Bez ní bychom neměli limity, integrály, momenty náhodných veličin, bez ní si nedovedeme představit matematizaci fyzikálních věd atd. Množina všech reálných čísel podle matematického platonismu objektivně existuje, projevuje se, avšak za celou svou historii lidstvo "sáhne" jen na její spočetnou podmnožinu, tedy podmnožinu míry 0 .⁹

Matematika je cestou za hranice materiální reality. Umožňuje s údivem vnímat svět, který nás přesahuje. Je úžasným prostorem pro poznávání, pro rozumovou činnost. Avšak nejen to. Matematika celou svou strukturou se dotýká i mimorozumového vnímání a zažívání skutečnosti, inspiruje k uměleckému prožívání. Rozumové a umělecké se v matematice prolíná.¹⁰ Ten, kdo se ve světě matematiky projevuje, ví, co jsou krásné důkazy či elegantní výpočetní postupy. Pojem symetrie v matematice je daleko bohatší než v materiálním světě. Slova vytesaná do Plemeljova pomníku bohatství, krásu a hloubku matematiky stručně, avšak skvěle vystihují.

Jak s tímto pohledem na matematiku koresponduje současná praxe na našich školách? Na VŠE máme jednosemestrální kurs. Do této tristní skutečnosti hovoří známý Plemeljův výrok "Inženýr, který nezná matematiku, ji nepotřebuje. Ale ten, který ji zná, ji hojně využívá." I v praxi si lze neuvědomovat, jaké matematika znamená profesní obohacení, a existovat (či "přežívat") bez ní. Současné curriculum na VŠE o ni studenty v podstatě připravuje. V praxi si pak běžně neuvědomují, že jim chybí. Celá společnost by však byla mnohem bohatší, kdyby si více lidí uvědomovalo potřebu vykročení za hranice materiální a prožívalo krásu a bohatství fyzickou realitu transcendingícího světa matematiky, nechalo jím ovlivnit své myšlení a aplikovalo je i na svou běžnou životní i profesní praxi. Představa, že všeobecně formační úloha patří střední škole a na vysokou školu již nepatří, neobstojí. Způsob vnímání jsoucna a přijímání materiálních i nemateriálních hodnot se mění i po dosažení plnoletosti. A "plemeljovské" prožívání matematiky vyžaduje určitou osobní zralost.

Josip Plemelj je nám, Čechům, jako příslušník jednoho ze slovanských národů z rakousko-uherského Předlitavska (tedy z "Rakouska") blízký. Jeho odkaz o kráse matematiky, vytesaný do pomníku uprostřed krásné bledské přírody, je oslovující. 140. výročí tohoto velkého syna slovinského národa nám jej znovu připomíná. Matematika není náhradou víry, ale i ona přispívá k osvobození člověka z těsného prostoru zkušenostně rozumového poznání a dává nahlédnout do harmonického, materiálního svět překračujícího světa idejí.

Zcela nezapomenutelným byl výlet na **Bohinjské jezero**. Když jsme se na něj chystali, beznadějně pršelo, a tak jsme ráno zůstali v Lublani. Během dopoledne se vyčáslilo, a tak jsme se rozhodli vyjet. Našli jsme autobusové spojení přímo až k jezeru, a na jeho břehu jsme neodolali lákání třístupňové sedačkové lanovky do oblasti Vogelu a tam jsme absolvovali ve výšce kolem 1900 m horskou procházku. Po návratu lanovkou dolů jsme se vykoupli ve studeném Bohinjském jezeře a podívali se i na vodopád Savice, částečně v využitím autostopu s mladou holandskou dvojicí. Pro cestu domů jsme si vyhledali spojení autobusem ze zastávky na parkovišti u horního konce Jezera do Lesců na vlak (nádr. Lesce – Bled) a dále vlakem do Lublaně. Autobusu jsme se však nedočkali, pak jsme se dověděli, že si běžně zkracuje cestu a

⁸ Nejde o výsledek nějakého výzkumu mezi matematiky, nýbrž jen o autorovu dlouholetou zkušenost.

⁹ Jde zde o volné filozofické úvahy nad matematikou, nikoli o matematiku samu.

¹⁰ Svým způsobem obdobná situace se může projevovat ve vztahu člověka k přírodě, k životnímu prostředí. Onen složitý komplikovaně provázaný systém přírody (včetně člověka) zasluhuje jak racionální vnímání spojené s odpovědným výzkumem, tak i vnímání iracionální, spojené s údivem a uměleckým prožíváním.

do zastávky na parkovišti nezajíždí. Nebylo nám zrovna do smíchu, blížil se večer, jiné spojení už nebylo. Evi, naprosto nezvyklá na cestování autostopem, přijala už druhé stopování v jednom dni jako jedinou možnost. Po delší době naplněné několika marnými pokusy za chůze k Lescům nám zastavilo zřejmě hodně drahé auto s belgickou státní poznávací značkou. Dva pánové, asi tak padesátníci, nás do Lesců svezli. Byli jsme jim moc vděční a smířili jsme se i s tím, že vnitřek auta byl naplněn smradem z jejich doutníků, jimž náruživě holdovali. A tak jsme se ještě téhož dne, byť v pozdní večer, do Lublaně dostali.

Jsem přesvědčen, že jsem při této návštěvě Slovinska viděl jesenické nádraží¹¹. Mohlo to být při cestě na Bled či z Bledu, mohly nám Jesenice posloužit jako východiště k výletu na **Golicu**. Za pravděpodobnější však považuji, že jsme výstup na tuto pohraniční horu v Julských Alpách absolvovali z Kamniške Bistrice, kam jsme dojeli z Lublaně autobusem (přes Domžale a Kamnik [2011: 12,4, resp. 13,6 tis. obyv.]) . Z Golice jsme měli výhled na sever do Rakouska. Stát na hranici s Rakouskem bylo v Čechách nemyslitelné, a tady jsem si odskočil do Rakouska, abych Evince utrhł kytičku. Výlet na Golicu byl dost namáhavý, stoupání bylo velké a slunce svítilo, nicméně byli jsme mladí a dychtiví poznání – a máme pěkné vzpomínky.

Se slovinštinou – na rozdíl od chorvatštiny či srbochorvatštiny – jsem nějaké zkušenosti měl, avšak z matematické literatury se pro čtení nápisů hodila asi jen základní slučovací spojka in (a). Slovinské nápisy však byly srozumitelné, jen často u nás Čechů budily úsměv: VHOD, IZHOD; NE NASLANJAJTE SE NA VRATA; KADILCI; SADJE IN ZELENJAVA. Často se vyskytující slovo *otrok* nás nevedlo k představě, že by ve Slovinsku měli otrokářský řád; nebylo těžké pochopit, že toto slovo znamená *dítě*, přesto však nápis v obchodním domě STARŠI, PAZITE NA SVOJE OTROKI¹² (rodíče, hlídejte své děti) se nám moc líbil. A *dětské oblečení* je *otročka oblačila*. Otroci ve Slovinsku se nám líbili, slovinština je jazyk pěkný a zajímavý, je v ní např. dvojnásobné číslo podstatných jmen, na druhé straně tam není vokativ. Dorozumět se lze německy a často i anglicky. Vzhledem k tomu, že – aspoň tehdy – se v Jugoslávii Němci netěšili velké oblibě, bývalo dobré začít konverzaci anglicky a pak podle potřeby přejít na němčinu. Při naší dovolené šlo ovšem jen o základní konverzaci v obchodech apod. Někdy bylo možné použít jakousi "obecnou slovanštinu". V Koperu – Semeledele jsme ovšem neuspěli ani s němčinou, ani s angličtinou, ani s onou slovanštinou. A přesto jsme tam strávili příjemné dvě noci.

Z Lublaně jsme se vraceli v souladu s plány a předem zakoupenými jízdenkami přes **Bělehrad**, kde jsme se na den zastavili, abychom viděli srbskou a zároveň celojugoslávskou metropoli. A stálo to za to. Zatímco Záhřeb nám připomínal svou úroveň naše města, Lublaň západ, tak Bělehrad byl vyloženě orient – silný byl tento dojem především na nádraží. Než bychom našli hotel k přespání, chtěli jsme nechat kufr (či kufry) v nádražní úschovně. Když jsme viděli, jak každé ukládané zavazadlo pracovníci úschovny špinavýma rukama přehrabou a rozházejí, rozhodli jsme se, že

¹¹ Přes Jesenice jsme později jeli při dovolené r. 1993

¹² Tak si nápis pamatuji, i když správně je asi ... OTROKE.

Evi zůstane u zavazadel, já půjdu hledat ubytování a pak se pro ni (a pro zavazadla) na nádraží vrátím. Měl jsem celkem štěstí, netrvalo to dlouho a šli jsme už společně do celkem slušného hotelu nedaleko nádraží.

Do Bělehradu jsme přijeli plni dojmů ze Slovinska, a k tomu patřičně unaveni. Líbilo se mi na **Kalemegdanu** (kopec v centru města, na němž je pevnost s parkem; původ názvu je turecký, *kale* znamená *pevnost*, *megdan* je *bitva*) s krásnou vyhlídkou na město a především na Dunaj. Navštívili jsme tam i muzeum, které je především galerií. Z Bělehradu tehdy jezdily přímé vlaky do Prahy (vyjížděly snad ze Sofie či z Varny). Návštěva jugoslávského hlavního města byla vhodným zakončením naší z doby komunistické zcela ojedinělé či jedinečné dovolené, nicméně hlavní vzpomínky se pojí se Slovinskem.

Na podzim roku 1975 jsme uskutečnili ještě dvě cesty, sice krátké, ale nezapomenutelné. **Jarda** se vrátil z vojny. Na podzim pak měl ve Sloupnici svatbu. Spali jsme tehdy v hotelu v Litomyšli a využili jsme této příležitosti, abychom širší rodině sdělili, že čekáme první dítě. Jarda pak nastoupil jako vikář sboru v **Libštátě** (okres Semily), kde ještě na podzim proběhla jeho instalace seniorem Richardem Firbasem z Jablonce n.N, jíž jsme se pochopitelně zúčastnili. Protože se nám v Libštátě líbilo a Jarda jako libštátský vikář či později farář měl poměrně dost volného času, stala se "jeho" fara příjemným cílem našich cest.

Zde bych vzpomínání na dovolené za "bezdětna" měl skončit. Přesto se zmíním ještě o dvou cestách z dob, kdy už Jitunka byla na světě. První z nich jsme uskutečnili ještě "ve dvou", o roční Jitunku se postaraly Evinčina maminka a babička. Během postgraduálního studia jsem měl nárok na několik dnů studijního volna, a asi dva z nich jsme začátkem dubna 1977¹³ spojili s víkendem a zajeli si na jakousi minidovolenou do **Prachatic**. Evi tam před časem byla na exkursi se školou, pro mne bylo toto krásné město zcela neznámé. Jak bylo v té době zvykem, nejkrásnější pohledy byly hyzděny různými ideologickými plakáty, nicméně tamní spiritus loci jsme vychutnávali v ulicích, na náměstí i v restauracích. Podnikli jsme i nějaké výlety. Vyjeli jsme dokonce až na Kašperk a do Kašperských hor, tam jsme jeli autobusem, pro cestu zpátky jsem si prosadil použití vlaku nemaje trať mezi Sušicí a Strakonícemi projetou. Vlaky byly tehdy levné, do nákladů na cestu se tato komplikovanější cesta nepromítla, avšak do času hodně výrazně. Bylo zrovna 6. dubna, den Jitunčiných prvních narozenin. Počítali jsme s tím, že po návratu domů zatelefonujeme, abychom o ní měli nějaké informace. Evinku moc mrzelo, že kvůli mému vlakovému nápadu se telefonování odsouvá; levnější tarif pro meziměstské volání začínal platit už na sklonku odpoledne, snad někdy v 17 hodin. Nakonec se Evi dočkala a dověděli jsme se radostnou zprávou, že Jitunka udělala první krůčky venku. Po bytě se už dost dlouho suverénně procházela, ale venku se samostatných krůček bála. A o ty první jsme přišli. Na pobyt v Prachaticích však rádi vzpomínáme.

¹³ Protože jsem v půli roku 1977 měnil zaměstnání, nemohl jsem počítat s dovolenou o prázdninách. O to více jsme uvítali možnost vyjet si v dubnu, polovinu letní dovolené (r. 1977 jsem měl ponejprv 4 týdny dovolené) jsme strávil v červnu na chatě.

V září 1977 jsme se vydali opět **do Jáchymova** do rekreačního objektu VÚLHM. Můj nový zaměstnavatel mi umožnil vzít si dovolenou dříve než po 5 měsících zaměstnání, a tak jsme strávili, tentokrát už ve třech, i s Jitunkou, na česko-německém pomezí v Krušných horách. Snažili jsme se čas co nejlépe využít, a tak jsme se 17měsíční Jitunkou (v krosně) poměrně dost výletovali. Vzpomínám si, že při jinak zdařilém výletě jí v Lokti nějak nesedla restaurace a mým nervům zas nesedlo její tamní chování. Na výlety jsme nosili v igelitovém pytlíku nočník; bylo to až dojemné, když musel být použit ve strašně husté mlze na Božidarském rašeliništi. Počasí bylo chladnější, než jsme předpokládali, a tak jsme vyrazili do Annabergu Jitunce přikoupit nějaké oblečení. A když jsme na zpáteční cestě v Oberwiesenthalu nepoužili včas nočník a museli jsme Jitunku částečně převléci, oblékli jsme jí i navíc do toho, co jsme koupili v Annabergu, což se ukázalo velice moudré. Když jsme s Jitunkou v krosně došli na hranice v Božím Daru, byla tam hrozná fujavice – vítr, sníh, zima. V těchto vnějších podmínkách nás celníci¹⁴ nechali projít, aniž by se zajímali o nějaké v Německu udělané nákupy.

V Jáchymově v rekreačním zařízení se nevařilo, ale byla možnost si jídlo připravit a sníst v jídelně. Obědvávali jsme zpravidla při výletech někde v terénu, avšak večeřeli jsme v oné jídelně, v níž byla televize, v době večeře zpravidla zapnutá. Doma jsme televizi neměli, a tak bylo pro nás zajímavé, jak bude Jitunka reagovat. Večerničky ji nechávaly chladnou, zato však s velkým zájmem sledovala hokej. Radostným a hlasitým "bác" komentovala všechny pády hokejistů, zatímco gólům žádnou pozornost nevěnovala.

V únoru 1978 se naše rodina zvětšila o Petrušku. Naše výjezdy z Prahy se pak omezily na chatu a libštátskou faru. Vzpomínání na to však již patří do další části Pamětí.

Praha, 2.12.2020

¹⁴ Nákupy dětského oblečení v NDR byly omezovány a na hranicích kontrolovány. Dětské oblečení tam totiž bylo levné – bohatě dotované státem. Naproti tomu tam však byly mnohem menší přídavky na děti.